

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.55>

Бабчук Ю.М., м. Вінниця

e-mail: babchuk@vspu.edu.ua

Дерманський О.В., м. Вінниця

e-mail: olegmegolodon@gmail.com

Семенець В.Д., м. Вінниця

e-mail: semenets.marynika@gmail.com

КЛЕЙОВИЙ РОЗПИС ЯК СУЧАСНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНІК МОНУМЕНТАЛЬНО-ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті розглянуто клейовий розпис як один із сучасних напрямів розвитку монументально-декоративного мистецтва. Акцентовано увагу на поєднанні традиційних технік із новітніми художніми й технологічними підходами. З'ясовано особливості матеріалів, композиційних рішень та виражальних можливостей клейового розпису в контексті сучасного художнього процесу.

Ключові слова: клейовий розпис, монументально-декоративне мистецтво, традиції, інновації, техніка, художній синтез, композиція.

Abstract. The article examines glue painting as one of the modern directions of development of monumental and decorative art. The emphasis is on the combination of traditional techniques with the latest artistic and technological approaches. The features of materials, compositional solutions and expressive possibilities of glue painting in the context of the modern artistic process are clarified.

Keywords: glue painting, monumental and decorative art, traditions, innovations, technique, artistic synthesis, composition.

Монументально-декоративне мистецтво завжди відіграло важливу роль у формуванні духовного та естетичного середовища суспільства. Однією з його технік, що поєднує художню виразність і технологічну гнучкість, є клейовий розпис – різновид живопису, виконаного на сухій штукатурці за допомогою водорозчинних фарб із додаванням клейових сполучників.

Історично клейовий розпис виник як спрощена альтернатива фресці, але зберігав високу декоративність, м'якість колористичного звучання та можливість тонких живописних переходів. Його витоки сягають давніх форм настінного розпису, що збереглися у народних традиціях багатьох регіонів України. Спочатку декоративний розпис виконувався на поверхнях будинків, печей і стін із застосуванням природних барвників і клейових сполук на основі рослинних екстрактів. Попередниками клеєвого розпису стали настінний та мальований розписи, що прикрашали житло і свідчили про естетичний світогляд та обрядові традиції. У народному мистецтві, зокрема у таких центрах, як Петриківка, клеєвий розпис став характерним явищем, яке трансформувалося в сучасні інтерпретації, зберігаючи традиційну символіку та водночас адаптуючись до сучасного художнього контексту [3].

Упродовж ХХ-ХХІ ст. цей вид розпису набуває нового змісту: художники поєднують традиційні рецептури з сучасними матеріалами, експериментують із фактурою, масштабом і світлотіньовими ефектами. Важливо відзначити, що клейовий розпис є унікальним синтезом мистецтва і дизайну. Він інтегрує в собі традиційні орнаментальні мотиви та сучасні композиційні рішення, що посилюють естетичний вплив творів [4]. Сучасний митець прагне до поєднання історичних традицій з актуальними тенденціями дизайну та архітектури, інтегруючи монументальний живопис у простір сучасних громадських і приватних інтер'єрів.

Міцність, довговічність і стійкість декоративного покриття у клейовому розписі забезпечується застосуванням спеціалізованих клейових композицій, які створюють міцну адгезію між фарбою та основою. У нинішніх умовах особлива увага приділяється хімічному

вдосконаленню цих клеїв: підвищенню їхньої вологостійкості, еластичності та безпечності для доквілля, оскільки вони використовуються на широкому спектрі поверхонь (дерево, тканини, шпукатурка та ін.).

Ключовим елементом сучасних клейових матеріалів є їх здатність зберігати оптимальні фізико-хімічні властивості при експлуатації, що забезпечує стійкість фарбових шарів до зовнішніх факторів, таких як вологість, температурні коливання, ультрафіолетове випромінювання та механічні впливи. Ці властивості досягаються завдяки включенню до складу клейових сумішей синтетичних полімерів, що суттєво розширює діапазон їхнього застосування в сучасних художніх проєктах. Разом із тим не втрачається значення натуральних компонентів, які традиційно використовувалися в клейовому розписі, що дозволяє досягати специфічної фактури та естетичних якостей. Важливим аспектом є також екологічність матеріалів, яка відповідає сучасним санітарним стандартам і підтримує взаємозв'язок мистецтва з безпекою навколишнього середовища [1].

Інноваційні підходи в техніці клейового розпису включають використання спеціально розроблених клейових сумішей із регульованими швидкостями висихання та адгезії, що дозволяє художникам працювати з великими поверхнями та складними композиціями з високою точністю. Сучасні матеріали також забезпечують можливість комбінувати традиційні методи нанесення з новими технологіями, такими як застосування аерографів, трафаретів, а також інтеграцію з іншими декоративними матеріалами, зокрема натуральними і штучними пігментами, лаками та захисними покриттями [2].

Композиційні рішення у клейовому розписі часто спрямовані на гармонійне поєднання традиційних орнаментальних мотивів із сучасними художніми концепціями, що дозволяє урізноманітнити виражальні засоби твору. Масштабність композицій, використання дозованих колірних контрастів та впровадження текстурних елементів (наприклад, через додавання грануляту, пігментів із різними властивостями) сприяють глибшому сприйняттю і емоційному впливу на глядача. Сучасні технології нанесення (аерографія, трафарети, 3D-елементи) розширюють межі матеріальних можливостей, дозволяючи художникам створювати багатовимірні та багат шарові декоративні рішення.

У контексті виражальних можливостей клейовий розпис вирізняється специфічними фізико-хімічними властивостями, які забезпечують тривале збереження насиченості кольорів і фактурної глибини. Саме ці характеристики визначають його значущість та актуальність у сучасній декоративній практиці. Завдяки своїй універсальності дана техніка успішно застосовується як у традиційних інтер'єрних оздобленнях, так і в сучасних формах мистецтва – муралах, арт-об'єктах та інсталяціях, що потребують підвищеної довговічності та стійкості до зовнішніх впливів. Сучасний етап розвитку клейового розпису, зумовлений технологічними інноваціями та вдосконаленням матеріалів, демонструє його поступову еволюцію від традиційної ремісничої практики до самостійного художнього медіуму, який відкриває широкі перспективи для творчих експериментів у галузі кольору, форми та матеріалу [2].

Клейовий розпис сьогодні виконує не лише декоративну, але й комунікативну функцію – стає засобом відтворення культурних кодів, емоційної атмосфери простору, візуального діалогу між минулим і сьогоденням. Його технологічна доступність, швидкість виконання та екологічність роблять техніку привабливою для сучасних художників-декораторів.

Отже, клейовий розпис у сучасному монументально-декоративному мистецтві постає як форма творчої інтерпретації традицій, що дозволяє поєднати класичну естетику з новаторськими художніми засобами. Це підтверджує актуальність дослідження даної техніки у контексті розвитку сучасного мистецького процесу.

Список використаних джерел:

1. Єпіхіна Д. Техніка та технологія монументального розпису у сучасному міському середовищі. 2015.
2. Єфімова А. Художні практики в урбаністичних просторах кінця ХХ – початку ХХІ століття (досвід Західної України): дис. ... канд. мистецтвознав.: 17.00.05. Львів, 2017. 329 с.
3. Котляр Е. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. Харків: Харківський художньо-промисловий інститут, 1999.
4. Швець О.А., Коломієць Д.І., Бабчук Ю.М. Синтез мистецтва і дизайну. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. 2024. Вип. 4. С. 8-16.

<https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.56>

Марущак О.В., м. Вінниця
Бондар К.С., м. Вінниця
e-mail: ksanamar77@gmail.com

СИНТЕЗ МИСТЕЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ ТА ГРОМАДСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ АЛЛИ ГОРСЬКОЇ В УМОВАХ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

Анотація. У статті досліджено синтез мистецької творчості та активної громадської позиції видатної художниці-шістдесятниці Алли Горської в умовах тоталітарного режиму 1960-х років. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю відновлення історичної справедливості та розуміння ролі інтелігенції у критичні історичні періоди. Проаналізовано механізм взаємодії художніх практик та активної суспільно-політичної позиції мисткині, демонструючи, як її нонконформістська творчість стала формою опору, а громадянська позиція – джерелом її художніх творів. Досліджено використання Горською монументального та станкового мистецтва, зокрема мозаїк, і психологічних портретів шістдесятників, як кодованої мови опору та засобу національного самоствердження. Підкреслено, що життя, творчість і громадська позиція А. Горської перетворили її на символ нескореності та боротьби за українську культуру, а її спадщина має виняткове значення для формування національної пам'яті та подальших мистецьких новацій.

Ключові слова: Алла Горська, шістдесятництво, дисидентський рух, нонконформізм, тоталітарний режим, монументальне мистецтво, опір.

Annotation. The article explores the synthesis of artistic creativity and active public position of the outstanding artist of the sixties Alla Horskа in the conditions of the totalitarian regime of the 1960s. The relevance of the study is due to the need to restore historical justice and understand the role of the intelligentsia in critical historical periods. The mechanism of interaction between artistic practices and the active socio-political position of the artist is analyzed, demonstrating how her nonconformist creativity became a form of resistance, and her civic position was the source of her artistic works. The use of monumental and easel art by Horskа, in particular mosaics, and psychological portraits of the sixties, as a coded language of resistance and a means of national self-affirmation is investigated. It is emphasized that the life, creativity and public position of A. Horskа turned her into a symbol of indomitability and the struggle for Ukrainian culture, and her legacy is of exceptional importance for the formation of national memory and further artistic innovations.

Keywords: Alla Horskа, sixties, dissident movement, nonconformism, totalitarian regime, monumental art, resistance.

Дослідження творчості та громадської позиції Алли Горської є необхідним та актуальним нині з низки причин. Вони охоплюють як історичний контекст, так і сучасні процеси національно-культурного відродження нашої нації. Постає художниці є важливим елементом у відновленні історичної справедливості та розумінні українського шістдесятництва, а також у формуванні національної пам'яті. Її життя – це яскравий приклад того, як мистецтво перетворюється у форму політичної дії та засіб боротьби за свободу слова і думки. Це також є цінним для розуміння ролі інтелігенції у критичні історичні періоди, наприклад таких, як зараз.